

Olszewski, Mieczysław

Konferencja na temat "Starodruki Biblioteki AWSD w Białymstoku i ich konserwacja"

Studia Teologiczne 26, 618-620

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. MIECZYŚLAW OLSZEWSKI

KONFERENCJA NA TEMAT: „STARODRUKI BIBLIOTEKI AWSD W BIAŁYMSTOKU I ICH KONSERWACJA”

Dnia 10 kwietnia 2008 roku miała miejsce w gmachu biblioteki AWSD konferencja na temat: „Starodruki Biblioteki AWSD w Białymstoku i ich konserwacja”. Było to pierwsze tego typu spotkanie w bibliotece seminaryjnej, dotychczas bowiem pracownicy naszej biblioteki brali udział w spotkaniach, konferencjach, sympozjach organizowanych przez inne biblioteki miasta Białegostoku. Zebranych gości, w sumie 43 osób z 19 ośrodków naukowych i bibliotek miasta Białegostoku, a także delegację biblioteki Seminarium Duchownego z Łomży, powitał rektor Seminarium Duchownego ks. prof. dr hab. Adam Skreczko i jednocześnie otworzył obrady.

Biblioteka AWSD posiada wartościowy księgozbiór, a jest to przede wszystkim literatura teologiczno-filozoficzna. Ale nie tylko: biblioteka posiada wiele pozycji z dziedziny historii kościelnej i powszechnej, z pedagogiki i psychologii, z historii sztuki, a także z literatury pięknej. Wśród zbiorów biblioteki cenne są starodruki, czego w zasadzie dotyczyła konferencja zorganizowana w Bibliotece seminaryjnej.

Na konferencji zostały wygłoszone referaty mające na uwadze zbiór starodruków w bibliotece Seminarium. Na temat starodruków, o ich pochodzeniu, zbiorze i przechowywaniu mówił dyrektor Biblioteki AWSD ks. Mieczysław Olszewski. Natomiast o szczególnej treści starodruków, a mianowicie o literaturze starożytnej w starodrukach biblioteki AWSD wygłosił referat ks. dr Wojciech Łazewski. A po przerwie na kawę względnie herbatę, jako główny temat naszej konferencji dotyczący konserwacji starodruków przedstawili relację z przebiegu konserwacji państwo Małgorzata i Wiesław Faber z Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki z Warszawy.

Ks. Mieczysław Olszewski przedstawił historię starodruków seminaryjnych, ich pochodzenie, ich zdobywanie oraz obecny ich stan. Większość starodruków będących w posiadaniu Biblioteki Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Białymstoku, liczący dziś dokładnie 1431 woluminów, sięga w zasadzie początku XIX wieku i jest ściśle związany z biblioteką Zgromadzenia Księżych Misjonarzy św. Wincentego a Paulo, którzy objęli parafię białostocką w 1806 roku. To właśnie dzięki Zgromadzeniu Księżych Misjonarzy, którzy w Białymstoku pro-

wadzili w latach 1820-1843 Seminarium Duchowne¹ i z tego powodu gromadzili książki dla użytku studentów teologii, z których najwięcej bo w liczbie 716 woluminów znajduje się w zbiorze Biblioteki AWSO w Białymstoku.² W bibliotece obecnego Seminarium Duchownego znajdują się ponadto starodruki z Konwentu Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo, w liczbie 22 woluminów,³ ze zbiorów Księża Misjonarzy z Siemiatycz – 22 woluminów, Księża Misjonarzy z Warszawy, gdzie zakonnicy mieli swój klasztor u św. Krzyża – 43 woluminów. Przy tej okazji dodajmy, że Biblioteka AWSO posiada starodruki po kilka egzemplarzy ze zbiorów kościelnych czy zakonnych takich jak: Drohiczyn, Dyneburg, Kowno, Krasnybór, Krzemieniec, Lublin, Łomża, Mariówka, Nieśwież, Różanystok, Sejny, Rzym, Turyn, Tykocin, Warszawa, Wilno. Także po kilka woluminów ze zbiorów parafialnych znalazło się w Bibliotece AWSO, m.in. z parafii Juchnowiec, Krasnystaw, Nowy Dwór, Sokółka. Świadczy to o ogromnym udziale duchowieństwa i instytucji kościelnych w krzewieniu oświaty i kultury, także na terenie obecnej Białostoczczyzny.

Wielce wymowne są też wpisy proveniencyjne, które widnieją na książkach. Jest wśród nich wiele osób duchownych: ks. Stefan Łapinkiewicz, (38 woluminów), ks. Franciszek Dobrzyński CM – 24 woluminów, ks. Ignacy Kozłowski – 18 woluminów, ks. Andrzej Cykanowski CM, ks. Mikołaj Kadłubowski – prepozyt parafii w Białymstoku w latach 1748-1782,⁴ ks. Józef Barrau, ks. Jan Kruszewski, ks. Walenty Markiewicz, proboszcz parafii Juchnowiec i prodziekan białostocki, ks. Franciszek Prusiecki CM i inni nie zawsze zidentyfikowani jako duchowni, a czego należałoby się domyślać.

Prelegent podkreślił też, że i osoby świeckie gromadziły książki i posiadały własne biblioteki. Do takich należy zaliczyć, będących w posiadaniu biblioteki seminaryjnej 20 woluminów ze sławnej biblioteki Izabeli i Jana Klemensa Branickich,⁵ z której z wpisem własnościowym: „Comtesse Branicka nee comtesse Poniatowska” szczęśliwym trafem znalazły się w Bibliotece AWSO. Obok zbioru książek należących do Izabeli Branickiej, prelegent wskazał, że Biblioteka AWSO posiada ponadto bardzo ciekawy zbiór 7 woluminów, który był własnością nadwornego malarza Branickich Augustyna Mirysa. Augustyn Mirys zasłynął ze swego ekstrawaganckiego zachowania i dziwnych zapisków na książkach.⁶ Są one

¹ Por. St. DĄBROWSKI, *Archidiakoniat Białostocki 1808-1842*, Lublin 1963, s. 64-72 (pr. lic).

² Zob. M. OLSZEWSKI, *Inwentarz biblioteki Księża Misjonarzy św. Wincentego a Paulo w Białymstoku z 1820 roku*, StTBł 7(1989), s. 137-200.

³ Zob. M. OLSZEWSKI, *Źródła do historii biblioteki Sióstr Miłosierdzia w Białymstoku*, Bibliotekarz Podlaski 3/2001, s. 82-91.

⁴ Zob. OLSZEWSKI, *Inwentarz biblioteki*, dz. cyt. s. 139.

⁵ M. KRAJEWSKA, *Biblioteka Izabeli i Jana Klemensa Branickich w Białymstoku*, StTBł 7(1989), s. 201-224.

⁶ Zob. M. OLSZEWSKI, *Augustyna Mirysa zapiski na książkach*, StTBł 8(1990), s. 281-290; Tenże, *Badania proveniencyjne nad książkami Augustyna Mirysa z Biblioteki Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Białymstoku*, Bibl. Podl. 6/2003, s. 3-17.

świadectwem oświeceniowych trendów owej epoki, którym ulegał Mirys, ostro krytykując księży tak samo jak i lekarzy. Prelegent nie bez dumy zaznaczył, że do kolejnej ciekawostki należy zaliczyć posiadanie 27 starodruków wydanych przez Oficyną Supraską.

Jednakże, jak podkreślił ks. Olszewski, starodruki biblioteki seminaryjnej znajdują się, niestety, w opłakanym stanie, z racji na wielokrotne ich przenoszenie i przechowywanie w warunkach urągającym temu skarbowi, jaki posiada biblioteka. Wprawdzie obecnie w nowym gmachu biblioteki seminaryjnej starodruki znajdują się w osobnym pomieszczeniu z klimatyzacją, to nie zmienia faktu, że zdecydowana większość starodruków będących w posiadaniu Biblioteki AWSD wymaga konserwacji.

Z kolei ks. dr Wojciech Łazewski przedstawił referat wskazujący na zawartość treściową zbioru seminaryjnych starodruków, a mianowicie: „Literatura starożytna Biblioteki AWSD w Białymstoku”. Prelegent poprowadził słuchaczy ciekawymi ścieżkami historii starożytnej twórczości zarówno świeckiej, jak kościelnej, patrystycznej, zwłaszcza tej z pierwszych wieków Kościoła.

Wielkim zainteresowaniem cieszył się referat państwa Małgorzaty i Wiesława Faberów przedstawiający proces konserwacji starodruków, ilustrując licznymi planszami – zdjęciami przedstawiającymi stan przed i po konserwacji starodruków. Państwo Małgorzata i Wiesław Faberowie prowadzą własną Pracownię Konserwacji Działa Sztuki w Warszawie. Konserwacja jest procesem żmudnym i wymagającym odpowiedniego wyposażenia do usuwania zanieczyszczeń, pleśni czy zagrzybienia książek, jak też uzupełniania braków tak w poszczególnych kartach, jak i w oprawie starodruków, przywracając im pierwotny stan. Proces konserwacji jednej książki, od rozłożenia woluminu na poszczególne karty, poprzez ich czyszczenie i uzupełnianie aż do ponownego zszywania i oprawienia, może trwać całe miesiące. Gdy dzieło dane ma ukończony proces konserwacji, otrzymuje dodatkowo osobny futerał dla jeszcze lepszej ochrony stanu starodruku na przyszłość.

Ponadto, Biblioteka AWSD udostępniła zarówno ilustracje w postaci fotografii jak i starodruki po konserwacji do oglądania w gablotach.

Ożywiona dyskusja po wygłoszonych referatach odnosiła się w pierwszym rzędzie do samego procesu konserwacji. Dyskusja wykazała jednocześnie tak zainteresowanie uczestników konferencji, ale także ich fachowość i znajomość warsztatu bibliotekarskiego. A że konferencja miała fachową i naukową wartość, świadczą długie jeszcze rozmowy uczestników czy to w grupach, czy z panią Małgorzatą Faber i jej mężem.

Konferencja, która miała miejsce w bibliotece Seminarium Duchownego w Białymstoku, mogła dojść do skutku dzięki dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego na konserwację, za co publicznie podziękował dyrektor biblioteki seminaryjnej.